

MIINA HÄRMA PÄRAND KOHUSTAB

Miina Härma Gümnaasiumi konkursitöö

Lipu saatmise sõnad

Meie lipp, meie oma lipp, kolmevärviline, sinimustvalge.

Õmmeldud ja õnnistatud, taga kiusatud ja hävitada tahetud, siiski alles hoitud, peidupaigas, põue põhjas, sügaval südames elu hinnaga.

Jälle aus ja ilus. Meie oma nüüd ja igavesti.

Meie kooli lipp, Härma- kooli lipp, eesti kooli lipp, ühegi plekita.

Miina Härma neiukäed õmblesid esimese sinimustvalge lipu kahe sõbranna seltsis.

Aga meie oleme Härma-lapsed, meie oleme pärijad.

Meil on kaks lippu, oma kooli lipp ja oma riigi lipp, nüüd ja igavesti.

Me läheme oma rahva lipu järel

Kolmevärviline, kolm põlvkonda.

Me oleme oma isade koolivennad, me oleme oma poegade koolivennad ajast aega.

Me oleme oma emade kooliõed, me oleme oma tütarde kooliõed ajast aega.

Sellel ajal, sellel maal oleme peremehed, ausad, õiglased, haritud, halastajad.

Must nagu isamaa muld, sinine nagu põhjala taevas,

lumivalge nagu südametunnistus

on meie riigi lipp

on meie oma lipp

nüüd ja igavesti.

(MHG vilistlane Lehte Hainsalu 8.02.1989)

Miina Härma sündis 1864. aastal Kõrvekülas. Ta oli esimene kõrghariduse saanud eesti naine, kes kirjutas umbes 230 helitööd. Miina Härma oli esimene eesti interpret, kes esines välismaal – Inglismaal, Saksamaal ja Soomes. Rahvusluse toetajana oli ta üks naistest, kes õmbles valmis esimese sini- must- valge lipu. Aastatel 1917-1929 töötas ta muusikaõpetajana praeguses Miina Härma Gümnaasiumis, mille asutasid 1906. aastal Jaan Tõnisson, Oskar Kallas ja Peeter Põld esimese eestikeelse erakeskkoolina. Seoses M. Härma 100. sünnipäevaga omistati koolile 1964. aastal Miina Härma nimi.

Miina Härma Gümnaasiumi (edaspidi MHG) visiooni põhjal on MHG õpilane on positiivse mina-pildiga õpihimuline isiksus, kelle koolis omandatud oskused ja teadmised võimaldavad tal jätkata haridusteed nii kodu – kui ka välismaal.

MHG põhiväärtusteks on haritus, meie-tunne ja vastutus. Väärtuste väljatöötamine toimus koostöös õpilaste, lapsevanemate ja koolitöötajatega. Sõnastamisel toetuti nii kooli visioonile, traditsioonidele, koolis läbiviidud uuringutele, õpilaste profiilile kui ka koolitajate tähelepanekutele. Olemasolevad ideed, kogutud andmed ja koolitustel kogetu analüüsiti ja süstematiseeriti MHG töötajate koostööpäeval ning sõnastati põhiväärtusteks, mis ühest küljest juba kannavad kooli Härma-vaimu, teisest küljest vajavad veel pühendunud tööd.

- **Miks tekkis harjumuspäraste väärtuste nagu HARITUS ja MEIE-TUNNE kõrvale põhiväärtusena VASTUTUS?**

Teekond valikuni.

MHG visiooni kohaselt peab kool olema koht, kus areneb õpilase adekvaatne enesehinnang koos enesekindluse ja õpitahtega ning saadud teadmised ja oskused võimaldavad tal oma haridusteed soovitud erialal jätkata. See eeldab kooli, kus on meeldiv ja õppimist väärtustav õppekeskkond, mille kujundavad õpetamisele pühendunud õpetajad koos õppimisele pühendunud õpilastega. Väärtusarendus on üks võimalus koolikultuuri teadvustada ja seda mõjutada, et koolis oleks veelgi parem keskkond. Samas ei tohi kool muutuda lihtsalt mõnusa olemise kohaks, kooli põhiülesandeks ja fookuseks peab olema õppimine, kasvamine ja arenemine kõige sügavamas tähenduses.

Kooli põhiväärtuste sõnastamise **esimese eeltööna** toimus sisehindamise raames rahulolu-uuringute analüüs, et välja selgitada siht- ja sidusgruppide hinnangud õppekeskkonna hetkeseisu ja ootuste kohta.

2008/2009. õppeaastal viidi Tartu linna kõigis koolides läbi gümnaasiumiõpilaste küsitlus, mis uuris rahulolu koolikeskkonna ja õpetamisega. Tartu koolide keskmisest tulemusest oluliselt kõrgemad punktid on tabelis nr 1 märgitud punasega; madalamad tulemused on märgitud sinise värviga (vastanute protsent, kes olid väitega nõus):

Tabel 1. MHG gümnaasistide rahulolu võrreldes teiste Tartu linna gümnaasistide rahuloluga. Tabelis vastanute protsent, kes olid väitega rahul.

Väide	Tartu koolide keskmine rahulolu 2008/2009.õa-l	MHG keskmine rahulolu 2008/2009.õa-l
Koolil on hea maine	77	94
Olen rahul õpetamise tasemega	84	94
Õpilastel on huvi õppimise vastu	63	84
Õpilaste ja õpetajate vahel on hea läbisaamine	79	89
Õpetajad julgustavad mind tundides oma arvamust avaldama	72	68
Õpetajad on huvitatud sellest, kuidas mul läheb	53	50
Õpetajad arvestavad õpilaste erinevate võimetega	59	57

Koolisisene uuring näitas samuti õpilaste rahulolu õpetamise tasemega. Samas tõi välja vajaduse, et õpetajad märkaks rohkem õpilaste individuaalsust ning motiveeriks õppima.

Tabel 2. Väljavõte õpilaste hinnangutest õppetööle (5-pallisel skaalal)

Väide	2007/2008.õa	2008/2009.õa
Olen rahul koolis toimuva aineõpetuse tasemega	4,1	4,2
Õpetajad motiveerivad mind paremini õppima	3,6	3,4
Õpetajad arvestavad õpilaste individuaalsusega	3,6	3,5

Õpetajad on tundides hakanud rohkem oma tööd diferentseerima, samas märkavad ka nemad õpilaste õpimotivatsiooni langevana.

Tabel 3. Väljavõte õpetajate hinnangutest oma tunnille (5-pallisel skaalal).

Väide	2007/2008.õa	2008/2009.õa
Diferentseerin tunnis tööd	3,9	4,1
Minu õpilased on ainetundides motiveeritud	4,2	3,9

Sidusgruppide (ehk lapsevanemate) arvamus kattub õpilaste arvamusel, õpetajaid peetakse pädevaks, kuid õpilaste individuaalsusega saaks rohkem arvestada.

Tabel 4. Väljavõte lapsevanemate hinnangutest MHG õpetajate tööle (5-pallisel skaalal)

Väide	2007/2008.õa
Minu lapse õpetajad on pädevad	4,2
Minu lapse õpetajad arvestavad lapse individuaalsusega	3,4
Andekamate laste arendamisega tegeletakse	3,5

Selle analüüsi tulemusena on näha, et hea tasemega haridus on koolis väärtus ja seda hindavad kõik osapooled, kuid õpetajad ei näe nii palju õpilaste pühendumist, kui nad sooviksid.

Õpilased ja lapsevanemad omakorda tunnevad, et lapse isiksusele saaks koolis rohkem tähelepanu pöörata. Mainitud nõrkused takistavad koolil oma visiooni poole liikumist.

Olulise tõuke süstemaatilisele väärtusarendustööle koolis andis MHG õpetaja M. Sasi poolt 2008/2009. õppeaastal Tartu Ülikooli õpetajakoolituse raames **läbiviidud uurimus** „Õpetaja - väärtuste kujundaja koolis“. Tema töö järelused olid järgmised:

Senini koolis toimuv väärtuskasvatus on pigem kaootiline kui teadvustatud tegevus. Koolis leidub õpetajaid, kellele on tähtis noorte väärtusorientatsiooni kujundamine ning kes tegelevad sellega nii oma ainetundides kui väljaspool tunde. Kuid sageli jääb õpetajatel puudu sotsiaalsetest oskustest (aktiivne kuulamine, probleemide lahendamine, koostöö tugivõrgustikuga), et kujundada õpilaste väärtusi. Vajalikud oleksid vastavasisulised koolitused.

Koolielus on väärtuskasvatuse tähtsustamisel keskne roll koolijuhtidel, kellest sõltub, kui oluliseks peetakse koolikultuuri ja väärtuskasvatust. Ühiselt tuleks kujundada kooli ühtne väärtuste baas. Kooli väärtuskasvatus saab olla edukas vaid siis, kui sellesse kaasatakse ka lapsevanemaid. Seda, kuidas kool saab hakkama oma keskkonna loomisega, kuidas väärtuskasvatust tehakse, saab välja lugeda lastevanemate käitumisest: kas koolil on hea maine ja kas tahetakse oma lapsi sellesse kooli õppima panna, kas vanemad teevad kooliga koostööd.

Miina Härma Gümnaasiumis püütakse koduga koostööd teha, kuid seegi kipub olema mittesüsteemne. See peaks olema täpselt reguleeritud: kellega suhtleb lapsevanem, kuidas lahendatakse ettetulevaid probleeme, kes teavitab lapsevanemat kooli väärtushierarhiast, kuidas lapsevanemad on kaasatud kooli arengu kujundamisse.

Oluline on teadvustada probleem, panna paika ühtne eesmärk, kaardistada tegevused ning asuda tegutsema. Miina Härma Gümnaasium on astunud juba suure sammu edasi: probleemi olemus on teada, eesmärk on püstitatud, tegevuste kaardistamine toimub ning mõned tegevusedki on juba paika pandud; et luua positiivne keskkond, mis väärtustaks inimest ja toetaks positiivsete väärtuste esiletulekut koolis.

Teise eeltööna väärtuste sõnastamisel toimusid koolitused MHG töötajatele. 2009/2010. õppeaasta sügisvaheajal toimus kõigile huvilistele T. Posti poolt läbiviidud väärtuskoolitus „Kõige tähtsam on silmale nähtamatu“, mille raames otsiti oma kooli iseloomustavaid märksõnu. Jõuluvahelajal viis professor V.- R. Ruus läbi koolituspäeva, kus tutvustas õpetajate

rahvusvahelist eneseefektiivsuse uuringut TALIS ja Eesti koolide õpilaste seas läbiviidud uuringut, milles osales ka MHG. Tema väga kandev sõnum oli, et koolid, kus on kõrge õppetulemuste tase, peavad ühiskonnas suurema vastutuse võtma. Ka rahvusvaheline PISA 2009 uuring rõhutas ühiskonna vajadust toetada nende õpilaste arengut, kes sooritavad testi viiendal ja kuuendal tasemel, sest need inimesed toodavad tulevikus ühiskonnale edu ja rikkust. PISA 2009 uuringu MHG analüüs kinnitas professor V.- R. Ruusi sõnu, sest kooli õppetulemused on väga head ja see loob koolile ühiskonna ees suure vastutuse.

Tabel 5. Õpilaste jaotus saavutustasemetel põhjal OECD-riikides, Eestis ja MHG-s keskmiselt.

Valdkond	OECD-riikide osakaalu %	Eesti osakaalu %	MHG osakaalu %
Loodusteadused: Tase 5-6 Tase 6	8,5 1,1	10,3 1,4	34,7 10
Lugemine: Tase 5-6 Tase 6	7,6 0,8	6,1 0,6	46,9 9,4
Lugemine: arutus ja hindamine: Tase 5-6 Tase 6		6,8 0,5	48,7 8,3
Lugemine: ligipääs ja hankimine: Tase 5-6 Tase 6		8,4 0,9	62,2 11,1
Lugemine: seostamine ja tõlgendamine: Tase 5-6 Tase 6	12,7 3,1	6,2 0,4	40,6 8,3
Lugemine: seotud tekst: Tase 5-6 Tase 6	12,7 3,1	5 0,2	41,6 8,8
Lugemine: sidumata tekst: Tase 5-6 Tase 6	12,7 3,1	9,5 0,9	47,8 12,3
Matemaatika : Tase 5-6 Tase 6	12,7 3,1	12 2,2	54 21,8

Kolmanda eeltööna toimus 2009. aasta sügisel kodanikupäeva raames läbiviidud klassijuhataja tundides MHG väärtuste otsimine. Õpilased hindasid oma koolis järgmisi aspekte:

- konkurentsivõimelist haridust hea mainega koolis, kus on põnev õppida;
- head võõrkeelte taset, aineõpetust läbi inglise keele;
- isikupäraseid õpetajaid ja sõbralikke töötajaid;
- intelligentset seltskonda, koolis õppivaid välismaalasi;
- kooli traditsioone, ühtsustunnet ja Härma-vaimu;
- väga ilusat koolimaja kaasaegsete tehniliste õppevahendite, siseõue, suure staadioni ja õuesõppe võimalustega.

Rohkem oodati oma kooliperelt

- koostööd ja sallivust;
- märkamist ja vastutuse võtmist;
- positiivset õppekeskkonda.

Õpilased näitasid oma väärtushoiakuid ka Aasta Tegu 2009 valimisega. Kõige enam toodi välja ühistes tegemistes kogetud rõõmu (2A ja 4B- koos vanematega klassile seinakalendri tegemine; 12C- ühine traditsiooniline Tamme teatejooks, kus kogu klass kostümeerib end sõnumikandjaks; 2B, 6B, 7A, 9B, 10A, 12A, 12C- klassi temaatilise kava koostamine ja läbiviimine jõulupidudel; 8B- loomade varjupaigale viidud annetused; 11A, 5A, 5B, 3A- klassikaaslaste aitamine, toetamine, välismaalastest õppijatega sõbrunemine; 9A- südamenäda ürituste korraldamine).

Neljas eeltöö oli teada saada, mida väärtustavad lapsevanemad kodus ja mida koolis. 2009. aasta klassikoosolekute rühmatöödena (kus osales 60,2% vanematest) toodi väga üheselt välja järgmised väärtushoiakud:

- koolilt oodatakse eelkõige koostöö õpetamist ja meie-tunde loomist;
- kodu põhiülesandeks peetakse suhtlemisoskuste ja tervislike eluviiside kujundamist;
- kooli ja kodu koostööna nähakse sallivuse ja viisakuse kujundamist, õpioskuste ja – harjumuste loomist, koolirõõmu tekitamist ning kodanikuks olemise julguse arendamist.

Viies eeltöö oli vastutulek kogukonna vajadustele. 2009. aasta sügisel alustasid MHG kõigis kooliastmetes oma õpinguid välismaalased. Tartu linnas oli tekkinud olukord, kus eelkõige Balti Kaitsekolledži rahvusvaheliste töötajate lapsed vajasisid omale sobilikku õppekeskkonda, et lisaks kvaliteetsele haridusele kujuneks ka suuremates klassides õppides sotsiaalsed oskused. Kuna samal aastal loodi Tartu linnavalitsuse poolt IB-koordinaatori (rahvusvahelise õppekava koordineerija) ametikoht koolis ja olemas oli inglise keelt valdavate aineõpetajate kompetents, suunas Tartu haridusosakond soovijad õppima meie kooli. See oli koolile tõeline väljakutse, mis nõudis õpetajatelt lisatööd ja juhtkonnalt head koostööd Tartu Ülikooliga, kes jagas oma õppejõude, et välismaalastele ka nende emakeelt (nt läti, leedu, rumeenia jne) õpetada. Samas oli see hea võimalus praktiseerida aineõpetust inglise keeles, kuna MHG-l oli plaanis rakendada paralleelselt riikliku õppekavaga rahvusvahelist (IB-) õppekava. Ülikoolilinnal on pidev vajadus külalislektorite ja välismaalt tagasipöörduvate eestlaste lastele võimete kohast kooliharidust võimaldada.

Kuuenda ja viimase eeltööna toimus MHG töötajate koostööpäev 2010. aasta jaanuaris, kus tehti kokkuvõtteid läbiviidud uuringutest, õpilaste ja lapsevanemate ning oma kooli töötajate poolt väljatoodud väärtustest, analüüsiti neid kooli visiooni valguses ja lepiti ühiste

rühmatööde käigus kokku kolmes põhiväärtuses. Kooli tugevus joonistus väga selgelt välja-
MHG ON KOGUKONNA KOOL, KUS SAADAKSE HEA JA LAIAPÕHJALINE
HARIDUS JA KUS KÕIK OSAPOOLED SUHTUVAD TÕSISELT JA
VASTUTUSTUNDLIKULT OMA ROLLI. KOOL, MILLE ÕPILASED JA VILISTLASED
KOKKU HOIAVAD JA OMA KOOLI ÜLE UHKUST TUNNEVAD. Tugevus sisaldab alati
ka nõrkust. On oht oma headuse mugavustsooni sattuda. Just oma tugevusi tuleb jälgida, neid
arendada ja edasi liikuda.

- **Kuidas võetakse vastutust? Kuidas vastutuse võtmist reflekteeritakse ja arendatakse?**

MHG praegused põhiväärtused sõnastati 2010. aasta jaanuaris. Paralleelselt järgnes nende väärtuste teadvustamine, tegevuste planeerimine ja igapäevases elus rakendamine ning arendamine. Väärtuste teadvustamise perioodil oli väärtustegevuseks eraldi tööplan, hiljem muutus väärtustegevus üldtööplaani ja tegevuse analüüs sisehindamise osaks.

Õpetaja vastutus õppeprotsessis. Esmalt koostasid õpetajad **Hea Õpetaja Mudeli (HÕM)**. Kuna väärtuste otsimise faasis selgus uuringutest, et nii õpilased kui lapsevanemad ootavad õpetajatelt rohkem individuaalsuse märkamist ja õpetajad ise ootavad õpilastelt suuremat õpimotivatsiooni, kaardistati õpetajate koostööpäeval ära need omadused, mis peaks olema kõigil õpetajatel (vt lisa 1). Seda mudelit kasutatakse

- õpetajate värbamisvestlustel;
- õpetajate eneseanalüüsiks;
- õpetajatega läbiviidavatel arenguestlustel;
- kooli sisevaatluses;
- õpilaste tagasisides oma aineõpetajate töö hindamisel.

Hea Õpetaja Mudeli põhjal koostas kooli juhtkond **tagasiside vormi** õpetajate tööle (vt lisa 2), mida täidavad õpilased 5-pallisel skaalal sisevaatluse käigus. Oluliseks punktiks on siin väide: „Minu panus selle ainetunni õnnestumisse on ...“. See näitab, et tunni kordamineku eest ei vastuta õpetaja ainuisikuliselt, vaid see on õpetaja ja õpilaste ühine loometöö.

II klassi tunde küllastades nautis arendusjuht õpilase- ja õpetajavahelist üksteisest lugupidavat vastutust jagavat arutlust.

Õpetaja: „Kui palju on 100-34?“

Õpilane: „76“

Õpetaja: „Sina arvad nii. Miks sa nii arvad?“

Õpilane: „Ma lahutasin sajast kolmkümmend ja sain seitsekümmend, siis ma lahutan veel neli ... ah- jaa, ma eksisin! Vastus on ju hoopis 64 😊“

Õpetaja: „Tubli arutluskäik! See vastus meeldib mulle ka!“

Kokkuvõtted tunnivaatlustest ja õpilaste tagasisidest teeb arendusjuht ning arutleb tulemusi õpetajaga peetaval arenguestlusel. Kuna tagasiside vormil on kirjas ka varasemate aastate hinnangud ja võrdluseks oma õppetooli ning kooli keskmine hinnang, saab õpetaja ennast põhjalikult analüüsida ja koos arendusjuhiga arutleda edaspidist koolitusvajadust ning meetodilist arendustööd. Tagasiside on arenguestlusel ka tunnustamise ja motiveerimise koht, sest nagu TALIS-uuringust selgus, on paljud Eesti õpetajad madala enesehinnanguga ja saavad vähe konstruktiivset tagasisidet oma tööle. Õpetajatega arenguestluste läbiviimine toimub koos sisevaatlusega, st et igal õppeaastal külastab arendusjuht sisevaatluse raames kuu aja jooksul ühe õppetooli õpetajate tunde, kogub õpilastelt tagasisidet ja kokkuvõtete valmimisel viib läbi arenguestluse aineõpetajate ja õppetooli juhiga. Ühel õppeaastal toimub kolme õppetooli sisevaatlus ning süstemaatilist tagasisidet saavad kõik õpetajad üle aasta. Pikemad arutlused toimuvad arendusjuhil õppetooli juhiga, kellega planeeritakse sisekoolitusi ja õpetajate arengu toetamist. 2010/2011. õppeaastal käivitus MHG-s kogemuskoolituste süsteem, st kolleegide tundide külastamist ja nende kogemustest õppimist. Esmalt alustasid üleriigilises „Kujundava hindamise“ projektis osalevad õpetajad nelja paarina üksteise tundide külastamist ja analüüsimist.

Ühe kogemuskoolituse paari moodustasid möödunud õppeaastal bioloogia ja poiste kehalise kasvatuse õpetaja. Kehalise kasvatuse õpetaja kirjeldab oma kogemust nii:

Istusin õpetaja A tunnis ja tahtsin ise uuesti õpilane olla, nii huvitav oli. Õpilased püstitasid tunni eesmärgi, planeerisid ise tegevused ja asusid tegutsema. Õppetunni läbiviimiseks oli kasutada kogu koolimaja, tunni lõpus kogunesid nad kõik tagasi klassi ja hakkasid analüüsima oma püstitatud hüpoteese. Õpetaja oli suunaja ja juhendaja.

Pärast õpetaja A tunde hakkasin oma tunde ka hoopis teisiti ette valmistama, rohkem oma õpilastele vastutust ja tagasisidet andma ning rohkem tegevuste põhjusi selgitama. Mina soovitan küll kõigile õpetajatele minna kolleegi tundi vaatama ja pärast nähtut- kuuldut koos arutada.

Kogemuskoolitused võimaldavad õpetajatel õppida üksteise kogemustest, teha tihedamalt omavahelist koostööd, rakendada paremini uut õppekava ja saada tagasisidet oma tööle - see on üks olulisemaid vastutuse võtmise vorme.

Sisevaatluse kokkuvõtted koos parendusettepanekute ja uue õppeaasta eesmärkidega arutatakse läbi õppenõukogus ja hoolekogus.

Kahe viimase õppeaasta õpilaste tagasiside tulemused näitavad rahulolus tõusutrendi nii kahe aasta võrdluses kui ka varasemate aastate võrdluses (vt tabelleid eespool). Kahel viimasel aastal on langenud hinnangud tunni huvitavuse osas ja samaks on jäänud õpilase ainealase arengu ja õpetaja töö meeldivuse osas.

Tabel 6. Väljavõte õpilaste rahulolust õpetaja töö ja enda osalusega tunnis (5-pallisel skaalal). Punasega on hinnangud, mis suurenesid ja sinisega hinnangud, mis aastaga on vähenenud.

Väide	2010	2011
Õpetaja on ainealaselt kompetentne	4,7	4,8
Õpetaja on laia silmaringiga	4,4	4,6
Tema tunnid on huvitavad	4,3	4
Õpetaja toetab minu ainealast arengut	4,2	4,2
Õpetaja toetab õpilaste aktiivset mõtetegevust	4,1	4,3
Õpetaja kasutab tundides kaasaegseid õpetamisvõtteid	4,1	4,3
Talle meeldib oma töö	4,6	4,6
Minu panus selle ainetunni õnnestumisse on ...	4,1	4,1

Õpetaja reflekteerib tööd oma arenguestlusel ja õpilastelt- arendusjuhilt saadavat tagasisidet analüüsisid.

2009. aastal tekkis arenguestlusel arutelu õpetaja B-ga.

Õpetaja B õpetatavate õpilaste õppetulemused olid väga head ja olümpiaadidel osalemine tulemuslik, ometigi hindasid õpilased õpetaja tunde huvitavuse osas ja oma osalust tunni õnnestumisse madalalt. Arutati, millest see võib tuleneda. Õpetaja valmistab oma tunnid väga põhjalikult ette, igas tunnis kasutab slaide, õpilased konspekteerivad kõik korralikult oma vihikusse. Arendusjuht pani tunnis tähele, et kogu klass elavnes, kui õpetaja andis neile paaristöö ja nad said ühe konkreetse juhtumianalüüsiga tegeleda. Lapsed tundsid rõõmu, et said ise lahendusi otsida. Arendusjuhi ja õpetaja B vahel kujunes väga konstruktiivne arutelu selle üle, kui palju õpetaja saab kaasata tunni õnnestumisse õpilasi ja seeläbi jagada vastutust õppimisprotsessis. Õpetajale oli uus avastus, et kaasamine ei tähenda vaikust klassis, kus kõik tunduvad kuulavat. Üllatus oli seegi, et kui õpilased omavahel vaikselt räägivad, tegelevad nad tegelikult kuuldu jagamise ja kinnistamisega. Arendusjuht märkas

tunnis olukorda, kus üks noormees sülearvutisse mingi õpetaja öeldud fakti toksis ja selle kohta rohkem infot otsis, õpetaja palus tal arvuti kinni panna ja kõrvaliste asjadega mitte tegeleda. Kui noormees selgitas, millist infot ta veel leidis, oli õpetaja meeldivald üllatunud. Kui õpetaja hakkas õppimise vastutust õpilastega jagama, suurenes ka õpilaste rahulolu ja nad osalesid ise aktiivsemalt õppeprotsessis.

Sisevaatluse tulemusena valmisid õpetajatele järgmised soovitusel:

- Häälesta tunni alguses õpilased õppimisele. Õpilase mõtted on veel vahetunni või eelmise tunni juures. Tuleb võtta aega, et selgitada rahulikult, MIDA, MIKS ja KUIDAS õppima hakatakse. Õpioskuste kujundamine on olulisem kui faktid.
- Võta tund kokku. Selgita, mis õpituga edasi teha. Küsi õpilaselt, mida ta õppis.
- Õpilased ootavad, et õpetajad ennast kehtestaks!
- Õpetaja on klassiruumis väärtuste kujundaja:
  - suhtu lugupidavalt iseendasse (kord klassis, täpsus ja vastutus, väljendusviis ja väljanägemine);
  - suhtu lugupidavalt õpilasse (kodukorrast kinnipidamine, viisakus, selged nõudmised).
- Anna aega õpilastel mõelda ja vastata. Õpetajate põhiprobleemiks on jätkuvalt: ise küsin - ise vastan.
- Kasuta õppimisprotsessis ära tänapäevaste õpilaste sotsiaalsusvajadus. Õpilased vajavad kohe uue info jagamist, teistega arutamist (paaris- ja rühmatööd).
- Kaasa õpilased õppimisprotsessi. Õpetaja monoloog ja tund aega kestev konspekterimine on ajast ja arust. Sellises tunnis on õpilane rahulolematu, sest ei saa aktiivselt ise õppeprotsessis osaleda.
- Andekad õpivad grupitööde käigus oma rohkete teadmiste jagamist ja juhtimisoskuste kujundamist; aeglasemad tunnetavad end meeskonnaliikmetena. Kaasatud õpilane tunneb, et õpetaja toetab tema arengut.

On õpetajaid, kes selliseid soovitusi ei vaja. On õpetajaid, kes harjutavad samm sammu haaval nende rakendamist oma igapäevatoos. Sellele aitab kaasa üleminek kujundavale hindamisele, uurimustööde juhendamisele ja praktiliste tööde osakaalu suurenemine seoses uue õppekava ellurakendamisega. Olulise kiirendajana näeme koolis IB- õppekava rakendamist, kuna sellel õppekaval õpetavad õpetajad osalevad rahvusvahelistel koolitustel ja saavad innustust uutest lähenemistest õppetunnile, mida jagavad nii õpilaste kui kolleegidega. 17 õpetajat on juba osalenud rahvusvahelistel koolitustel, veebipõhiste õppematerjalidega on tutvunud rohkem õpetajaid MHG-st.

Õpilaste tagasisidet õpetajate tööle jagatakse õpilasesinduse koosolekul ja lapsevanemate üldkoosolekutel. Tulemusi arvestatakse ka õpetajate töökoormuse jagamisel. Seda peavad õpilased väga oluliseks.

2010/2011. õppeaasta sisevaatluse lõppedes saabus arendusjuhi juurde XII klassi õpilastest koosnev delegatsioon, kes uuris, kuidas nende õpetajate tagasisides avaldatud hinnangutega arvestatakse. Kuigi nende klassidele tehtud ettepanekud ja arvamused enam ei avaldu, olid nad huvitatud, et nende kooliõdedel ja koolivendadel oleks edaspidi positiivne ning õppimisele innustav õppekeskkond. Arendusjuht teeb tagasisidest ja sisevaatlusest tulenevalt direktorile ettepanekud tunnijaotuse osas, et iga õpetaja saaks keskenduda nendele ainetele ja vanusegruppidele, kus ta tunneb oma tööst suurimat rõõmu ja lapsed on temaga rahul.

MHG-s õppivad ja õpetavad inimesed on uhked oma kooli üle, kuid MHG sisehindamise nõunik T. Takkis tõi oma tagasiside aruandes väga hästi välja kooli valukoha, rohkem märgata üksikisikut ja suunata ning toetada üksikisiku arengut:

Kui on nii, et eesmärgiks on seatud õpilaste areng, nende personaalsuse laialdasem arvestamine ja kooli jätkusuutlik areng, siis: kuulakem ja kuulgem, rääkigem ja saagem aru, ning pidagem meeles, et iga MINA on osa MEIE-st ja see ühisosa on suurem kui igapäevaselt arvatakse.

Kooli sisenevate õpilaste ja seal töötava personali potentsiaal ning rakendatav õppekava on loonud head eeldused kooli lõpetajate laialdasemaks ja kiiremaks sisenemiseks eri maade nimekatesse kõrgkoolidesse ning rahvusvahelisele tööturule.

Arvestades kooli juhtimismeeskonna potentsiaali ja süsteemselt ning järjekindlalt tehtavaid parendustegevusi on eeldusi, et jõuda järgmisel sisehindamise perioodil selles tegevuses juhtkonna tasemelt iga üksiku töötaja kaasamiseni ja erinevate alamprotsesside ning tegevusteni.

Õppuri profiili väljatöötamine. Kool vastutab õpilase arengu toetamise eest. Et seda teha, on hädatarvilik teada, millist inimest tänapäeva ühiskond vajab. 2010. aasta kevadel kogunes kooli arendusmeeskond ja hakati kooli arengukava uuendamise eesmärgil kaardistama 2015. aastal MHG-s õppiva õpilase vajalikke omadusi ja oskusi kooliastmete kaupa. Seoses IB-õppekava akrediteeringuks ettevalmistumisega töötas õpetajaskond läbi ka rahvusvahelisel õppekaval õppiva õpilase profiili ja leidis ühispunktid eesti õppekava järgi õppiva õpilasega

(vt lisa 4). Õppuri profiili kasutatakse õpilaste arenguestluste vormis, eesmärgiga teadvustada ja analüüsida õpilase konkreetsete oskuste ja omaduste arengut.

Õpilase ja lapsevanema vastutus õppija arenguprotsessis. Õpilaste, nende vanemate ja õpetajate kaasabil koostati õpilase arenguestluse vorm, **Hea Õpilase Mudel (HÕM)**. 2009/2010. õppeaastal külastas arendusjuht kõiki klasse ja koos õpilaste ning klassijuhatajatega sõnastati ühiselt omadused ja oskused, mis võiksid olla iga konkreetse klassi õpilastel. Klassiastmeti need omadused ühtlustati. Ühiselt prooviti klassides ka koostatud nimekirja alusel endale 5-pallisel skaalal hindeid panna.

III klassis tekkis väärtusarenduse tunnis arutelu oma käitumise üle.

Kui kogu III klassi õpilased olid kirjaliku enesehinnangu lõpetanud, küsis arendusjuht, kas keegi soovib oma hindeid kommenteerida. Üks klassi populaarsemaid poisse oli kohe valmis enda kogemust jagama. Kui suurem enamus omadusi said hindeks „5“ või „4“, siis sõbralikkust oli ta hinnanud „2“-ga.

Klassijuhataja: „Miks sa nii madalalt end hindad, sa oled ju väga hea kaaslane oma klassikaaslastele, aktiivne ja abivalmis!“

Õpilane A: „Ma mõtlesin, et tegelikult ei ole ma üldse sõbralik, mul on kombeks ninakas olla ja vahel teistega ülbitseda.“

Klassis valitses vaikus ja klassijuhatajal on üllatunud nägu.

Õpilane A: „Ma mõtlesin, et peaksin ikka sõbralikum olema“

Arendusjuht küsis klassilt: „Mis teie arvate, kas õpilane A hindab end õiglaselt?“

Haudvaikus. Lõpuks hakkasid õpilased ükshaaval vaikselt jaatavalt peaga noogutama.

Lapsevanemad olid juba 2009. aasta sügisel koostanud klassikoosolekutel loendi väärtustest, mida tuleks kujundada kodus, mida koolis. Hämmastas vanemate väga sarnane nägemus erinevate klasside lõikes, mis laseb järeldusi teha, et meie õpilaste kodudes on sarnased väärtushoiakud. See lihtsustab oluliselt õpetajate tööd koolis. Arvestades õpilaste vanuselist eripära, tuli profiil kooliastmeti veidi erinev.

Õpilaste arenguestluste vorm valmis 2010/2011. õppeaasta keskel, mitmed klassijuhatajad proovisid selle järgi II poolaastal arenguestluste ka läbi viia. Tagasiside kontrollgrupilt oli positiivne. Välja toodi just koduse ettevalmistuse osa, mis sundis lapsevanemat ja õpilast oma panust analüüsima ja arenguestlustel saadi keskenduda kõige olulisemale.

Arenguvestlus (vormi vt lisa 5 või MHG kodulehelt www.mhg.tartu.ee) valmistatakse ette kodus, õpilase arengu analüüsimise eest vastutavad kõik vestlusel osalevad osapooled. Vanemad analüüsivad lapse neid omadusi ja oskusi, mida kodu kujundab (vanemate endi poolt väljatöötatud osa) ja mida kool on kujundanud (õppuri profiili ja vanemate poolt väljatöötatud ettepanekute koond). Õpilane analüüsib ennast klassis tulemusena väljatöötatud kriteeriumite alusel. Vestlust juhib klassijuhataja. Ühiselt arutatakse läbi ja lepitakse kokku need valdkonnad, kus vanem oma last saab edaspidi toetada, kus koolis saadakse suuremat tähelepanu lapse arengule osutada ja mida laps ise saab oma kasvamise ja õppimise edukamaks edenemiseks teha. Lapsevanemate ja hoolekogu soovil toimuvad MHG-s I-X klassides õpilaste arenguvestlused koos lapsevanemaga, ka XI ja XII klasside mitmed lapsevanemad osalevad arenguvestlustel.

Õpilase arengut toetavad oluliselt ka tugistruktuurid. Klassijuhatajad teevad iga aastaga rohkem koostööd sotsiaalpedagoogi ja koolipsühholoogiga. I klassides toimuvad sotsiaalpedagoogi eestvedamisel SPLO-tunnid, milles harjutatakse praktiliselt läbi koolis vajaminevad sotsiaalsed oskused. VIII-IX ja XI-XII klassides toimub karjääriarendustöö koolipsühholoogi eestvedamisel, kõik õpilased saavad individuaalset tagasisidet ja nõustamist. X klassides toimuvad õppejuhi ja IB- koordinaatori juhtimisel õppenõustamised, et XI klassi minevad õpilased teeksid õigeid valikuid õppesuuna valimisel (kas loodus-reaalharu, reaal- sotsiaalharu, keele- humanitaarharu või rahvusvaheline õppekava).

Vanemate tagasiside kooli arengule on väga tähtis. 2010/2011. õppeaastal läbiviidud rahuloluküsitlus näitas vanemate soovi olla hea koostööpartner koolile. Hinnanguid koolile anti 5-pallisel skaalal ja kasutati võimalust oma hinnanguid kommenteerida ning uusi ideid parendustööks anda. Päris mitmed ideed võeti juba 2011/2012. õppeaasta töö planeerimisel arvesse.

Tabel 7. Lapsevanemate rahulolu kooliga, 2010/2011. õppeaastal (5- pallisel skaalal).

väide (n= 261)	Keskmine
Minu lapsele meeldib koolis käia (koolirõõm)	4,3
Koolikeskkond on turvaline	4,4
Olen rahul õppekvaliteediga	4,4
Õpetajad arvestavad minu lapse individuaalsusega	4
Minu laps teab, kellelt probleemide korral abi küsida	4,2
Olen rahul oma lapse klassijuhataja tööga	4,4
Olen rahul koolis toimuvate üritustega	4,2
Olen rahul koolijuhtide kooliarendustööga	4

Hinnangutele täienduseks arvavad lapsevanemad, et ...

1) ... koolirõõmu põhjustab:

- *Ülihea klassijuhataja ja teised aineõpetajad, tore ja sõbralik suhtumine koolis.*
- *Laps läheb kooli meelsasti, tuleb tagasi heatujuliselt, tal on seal huvitav.*
- *Koolis on lapse arengut toetav keskkond.*
- *Kui õppimine annab resultaati millega laps rahul on, siis on ka koolimine rõõmsam.*

2) ... koolikeskkonna turvalisust näitavad:

- *Tore on, et on juhtunud olema mõistvad klassikaaslased, kes alati üksteisele appi tõttavad, kui kellegagi midagi on juhtunud.*
- *Ühesuguste huvidega inimeste vahel ei teki konflikte.*

3) ... õppekvaliteeti näitavad:

- *Õppeülesanded on jõukohased ja enamasti ka huvitavad.*
- *Õpetajad on väga heal tasemel, õppematerjalid kaasaegsed, meetodid vaheldusrikkad.*
- *Tänu pühendunud õpetajatele on lapsed õppimisest huvitatud ja teevad seda rõõmuga.*
- *Kui lapsel jääb midagi arusaamatuks on võimalik õpetajalt peale tunde abi saada.*
- *Väga muljetavaldav on tegelikult kuidas kaheksanda klassi õpilane omab oma arvamust ja julgeb seda välja ütelda ning põhjendada.*
- *Saab tööharjumuse, head teadmised, keeleoskuse, oskuse tänapäeva maailmas orienteeruda.*
- *Härma kooli on lõpetanud meie pere vanavanaema, mina ise, minu abikaasa ja kõik minu lapsed. Põhjus on kindlasti väga heas kvaliteedis*

4) ... õpilaste individuaalsust märgatakse:

- *Õpetajad pööravad lapsele piisavalt tähelepanu, laps on saanud oma mõtteid väljendada alati, kui see on talle oluline olnud.*
- *Õpetaja püüab leida ülesandeid, mis sobiksid minu lapse arenguga, küsides ka tema huvide ja eelistuste kohta.*
- *Arenguestlustel torkab kohe silma, et lastele on lähenetud täiesti individuaalselt.*
- *Olen klassijuhatajale väga tänulik selle eest, et ta leiab aega lapsega rääkida, asju arutada, last ära kuulata ka õppetööväliselt.*
- *Kõige rohkem motiveerib last õppimises pingutama õpetajate kiitus ja tähelepanu juhtimine.*
- *Õpetajad toetavad mu lapse karjääripüüdlusi.*

5) ... õpilane teab, kellelt koolis nõu küsida:

- Usaldab klassijuhatajat, aga hindab ka väga kõrgelt raamatukogutöötajat.
- Kui on meditsiiniline probleem, teab kus on arstikabinet.
- Väga tore koostöö on sotsiaalpedagoogiga.
- Laps osaleb õpilasesinduse töös ja seal nad osaliselt analüüsivad võimalusi oma probleeme tõstatada ja ka lahendada.
- Probleemidest räägime kõigepealt kodus ja kindlasti anname soovitusi, kelle poole pöörduda.

6) ... klassijuhatajate head tööd tõestab:

- Sõbralik, autoriteetne, julgustab lapsi ennast väljendama; pühendunud klassile - omavaheliste suhete loomisele ja hoidmisele.
- Arvestab laste individuaalsusega, kirjutab operatiivsest infost listi.
- Lapsed usaldavad teda ja julgevad oma küsimustega klassijuhataja poole pöörduda.
- Pühendumus, piisav nõudlikkus, lahenduskesksus, koostöö laste peredega, energia ja huumorimeel - see iseloomustab meie lapse klassijuhataja lähenemist.
- Tore, sihikindel ja nõudlik inimene. Tunneb oma lapsi hästi, julgeb lapsevanematele soovitusi jagada.
- Teavitab alati, mis koolis toimub; arenguestlusest näha, et paneb lapse juures tähele samasuguseid asju nagu mina ja oskab vigadele osutada ilma, et laps solvuks; kiidab lapsi piisavalt.
- Lapsed ise armastavad oma klassijuhatajat ja tunnevad ennast tema selja taga kindlalt.
- Klass on üksmeelne ja tegutsemistahteline, õpihimuline.
- Töökas, innukas, positiivne, samas vaimus kasvatab ka lapsi.
- On eeskujuks oma õpilastele, on aktiivne ja omab autoriteeti, oskab motiveerida.

7) ... meeldivad kooliüritused, sest:

- Kooli üritustel on tunne, et iga õpilane on oluline.
- Valitseb suurepärase koos tegutsemise õhkkond.
- Ühine tegutsemine liidab erinevate klasside õpilasi ning tekitab meie-tunnet. Olen ka aru saanud, et Härma kooli õpilased on omavahel ühenduses erinevates virtuaalsetes keskkondades ning et sõpruskonnad moodustuvadki suuresti just oma kooli õpilastest.
- Meeldib, et lastele jõuab koolimajas piisavalt õppeväliseid tegevusi - näitused, konkursid, moeshõud, jne. Et kool jätkab aastakümnete-pikkuste traditsioonide

(Tammejooks, kevadkontsert Vanemuises ja TÜ aulas toimuvad kontserdid) jätkamist ja leitakse uusi - aeroobikanädal jm. Igati tore.

- *Tore on, et peetakse meeles koolis tähtpäevi - kooli sünnipäeva, vabariigi aastapäeva jt sündmusi.*
  - *Õppepäevad väljaspool kooli on väga kasulikud.*
  - *Koorijuhid on väga head!!!*
- 8) *... kooli areng on nähtav:*
- *Tuntakse huvi vanemate arvamuse kohta.*
  - *Tore, et lapsed saavad juba algklassides välismaalastega koos õppida/suhelda.*
  - *Meeldib lastele võõrkeeleõppimise võimaluste pakkumine senisest veelgi varem (pean silmas kolmanda võõrkeelega alustamist 8. klassi asemel 6. klassis).*
  - *IB kooliks muutumine on kindlasti pikas perspektiivis kasulik nii koolile, Tartu linnale kui ka õpilastele.*
  - *Suur saavutus Tartu haridusmaastikul, et kool täies ulatuses edasi toimib*
  - *Mul on hea meel, et suudetakse säilitada kooli nägu ja traditsioonid.*
  - *Kooli materiaalses baasis on toimunud suured muudatused paremuse poole.*
  - *Igasuguseid huvitavaid projekte on käivitatud.*
  - *Kooli kuvand meedias on väga hea. Koosolekutel informeeritakse arengutest.*
  - *Tundub põhjendatud olevat, pakutakse uusi ainekursusi, toetatakse uurimuslikke tegevusi, õpetajad on head.*
  - *Paranenud on edukate õpilaste premeerimine, loodetavasti hoolekogu aktiivse tegevuse vili.*

Vanemate tagasisidest selgub, et vastutuse võtmine koolis toimuva õppeprotsessi eest on kooli ja kodu vahel vastastikune. Nagu Lehte Hainsalu oma salmides tõdeb: „*Me oleme oma isade koolivennad, me oleme oma poegade koolivennad ajast aega. Me oleme oma emade kooliõed, me oleme oma tütarde kooliõed ajast aega.*“, on Härma kooli haridus nii kõrge väärtusega, et vilistlased soovivad oma lapsi siia õppima panna ja siia soovitakse ka õpetajaks tulla. Meil töötab koolis 15 vilistlast. MHG 105. sünnipäeval, kui uutele gümnasistidele jagati kooli sõrmuseid, rääkis härmakaks olemise kogemusi vilistlane ja praegune MHG õpetaja S. Butlers:

... lõpetasin Härma kooli 2002. aastal. Olin siit saanud härmalikult tugeva humanitaarse tausta ning mulle tundus loomulik ja ainuõige minna edasi õppima inglise keelt. Nüüd, siin tagasi olles, on mul tunne, et miski hoiab mind siin kinni. Arvan, et ühest küljest on need

noored härmakad, teisalt selle kooli traditsioonid. Üks õige härmakas on vähemalt korra Tamme teatejooksul teatepulga maha pillanud. Ta teab Shakespere`i Hamleti monoloogi „To be or not to be“ piinliku täpsusega peast. Oskab siduda rahvariidevööd, hindab koorimuusikat. Üks õige härma lapse ei trügi kunagi sööklas; unistab sellest, et tema annet kevadkontserdil peaosaga tunnustatakse. Ta teab peast oma kooli lipu saatmise sõnu ja tähistab vene keele õpetajaga Puškini sünnipäeva. Tõeline härmakas peab lugu inimestest, kellega ta koos õpib – nii pisikestest ja kohati lärmakatest 1.klassi põnnidest, aga ka ennast tähtsalt tundvatest abiturientidest. Ta suhtub respektiga õpetajatesse ja austab oma kooli traditsioone. Härmakas teab, et lisaks heale haridusele, on tema visiitkaardiks selge ja kõlav „Tere!“ ...

Vilistlased võtavad vastutust heatasemelise hariduse jätkusuutlikkuse eest. Lisaks oma kooli õpetajaks tulemisele toetavad vilistlased andekaid õpilasi neile stipendiumi makstes läbi MHG toetusfondi. Skype Eesti, Webmedia AS ja Viru Keemia Grupp AS-is töötavad vilistlased on algatanud projekti Viie Kooli Võistluse raames (reaalainetes võistlevad 5 Eesti kooli) eesmärgiga tagada riiklikul tasandil järelkasv Eesti teadlastele, inseneridele ja IT-spetsialistidele. Juba aastaid annavad 9. veebruaril, Miina Härma sünnipäeval vilistlased koolis tunde ja käivad meil ka teistel aegadel tunde sisustamas, loenguid pidamas ning löövad kaasa ürituste korraldamises.

Õpetajate ja õpilaste ühine vastutuse võtmine kajastub hoolekogu ja juhtkonna nõupidamistel ning õppenõukogus, kus õpilasesinduse juhid kooli arendustöös osalevad.

Üks arutelu 2010. aasta augustis toimunud õppenõukogus:

Õppejuht: Õpilane A 11.klassist on jätnud I perioodi füüsika tegemata ja palub seoses tervislike probleemidega vastamiseks ajapikendust. Õpilane B-l on samuti füüsika tegemata ja ta palub võimalust pikendada õppetööd ühe perioodi võrra ning teha arvestus teise füüsikaõpetaja juures. Õpilane C-l on tegemata statistika ja matemaatika. Mida arvab õppenõukogu?

Füüsikaõpetaja: Olen välja pakkunud õpilastele augustis järelevastamise aegu, kuid õpilased seda võimalust kasutanud ei ole.

Matemaatikaõpetaja ja klassijuhataja on ajapikendusega nõus.

Õpilasesinduse president pöördub õppenõukogu poole 12. klassi õpilaste toetuskirjaga õpilastele ja õpilasesinduse kirjaliku ettepanekuga võimaldada nimetatud õpilastel osaleda

pikendatud õppetööl. Õpilasesindus võtab vastutuse anda isiklikku õpiabi nendele õpilastele ja aidata nad õppetöös teistele järele jõuda.

Õppenõukogu on peale arutelu ettepanekuga nõus.

Kooli väärtusalane koostöö on kahel viimasel aastal hästi kajastunud nn rebasteüritustel. 12. klasside õpilased korraldavad 10. klassi astunud õpilaste piduliku vastuvõtu MHG-sse. Kui vastuvõtutseremoonia oli varem eetiliselt äärmiselt piiripealne üritus, siis viimasel kahel aastal kaitsevad abiturientid ja õpilasesindus oma ajakava kooli juhtkonnas, kus on kirjas tegevused koos vastutajatega. Täielikult on keelatud õpilasi alandavad tegevused ja toiduainete kasutamine tseremoonias. Ja üritused on toredad.

Juhtkond on väärtusarenduse ja vastutuse võtmise katalüsaator koolis. Heade õppetulemustega koolil on võimalus sulguda egoistlikkusse üksiolekusse, aga on võimalus ka olla avatud ja õpihimuline, jagada oma häid kogemusi ja õppida teistelt. MHG-s on otsustatud olla avatud, julge ja innovaatiline.

Kogukonna vajadustele vastu tulles õpetame me välismaalastest õpilasi. Õpilastel on osa tunde individuaalseid ja osad tunnid on nad koos klassiga. Kõik õpilased saavad õppida oma emakeelt ja eesti keelt. Klassijuhatajad kaasavad neid kõigisse oma klassi ühistegevustesse. Nende laste sisseelamine meie kooli teeb kõigile osapooltele heameelt, sest need on lapsed, kes oma vanemate töö tõttu on sunnitud iga 2-3 aasta tagant riiki ja kooli ja sõpru vahetama. Kuna MHG-s algab intensiivne inglise keele õppimine I klassis, tulevad lapsed ka omavahelise suhtlemisega kenasti toime. Seda on näha vahetundides, kus koos ringi toimetatakse.

Uue hingamise vastutuse arengusse annavad sel sügisel XI klassis õppimist alustanud IB-õpilased, kuna nende õppekava eeldab väga suurt iseseisva õppimise vastutust ja lisaks heategevuslikku tööd. IB-õppekava võimaldab meie koolis õppida maailmas palju ringiliikumapidavate vanemate lastel, see loob võimalused meie oma rahvuskaaslaste valutumat tagasipöördumist koju. See on õppekava, kus kõik õpilased peavad saama väga kõrgel tasemel õppida oma emakeelt. Esimese eestikeelse gümnaasiumina peame emakeele oskuse kõrget taset ja lugemisharjumust väga oluliseks.

Väljavõte PISA 2009 tagasisidest koolidele näitab lugemisrõõmu MHG-s:

- Lugemise keskmine hinnang MHG-s 621 (madalaim tulemus 598; kõrgeim 644);
- Lugemise keskmine hinnang Tartu maakonnas 519
- Lugemise keskmine hinnang Eestis 501
- Lugemise keskmine hinnang OECD-s keskmiselt 494

10. klassi sisseastumisvestlustel selgus, et kultuuritarbimise, sh lugemisharjumus kujuneb välja vanemate eeskujul, sõprade ja õpetajate soovitusel.

Juhtkond otsib võimalusi õppida teiste koolide kogemustest. 2010/2011. õppeaastal külastas laiendatud juhtkond Saaremaa Ühisgümnaasiumi ja Kuressaare Gümnaasiumi, et õppida kogunud juhtide pikaajalisest juhtimispraktikast. Tallinna Reaalkooli juhtkonnaga kohtuti mitmeid kordi, kaasates ka haridusminister T. Lukast ja riikliku õppekava meeskonna juhti A. Tõnissoni, eesmärgiga rakendada koolis uut õppekava nii, et säiliks kooli eripära. Kogu õpetajaskonnaga käidi Pärnus Kuninga Tänav Põhikoolis hea organisatsiooni kultuuri, Tallinna Vanalinna Hariduskolleegeiumis klassijuhatamise töö ja Viimsi Keskkoolis kujundava hindamise ning õpilaste individuaalse arendamise võimalustega tutvumas. IB-õpetajad käisid kogemuskoolitustel Turu Normaalikoulu's ja korduvalt Tallinna Inglise Kolledžis, kus eelmisel õppeaastal lõpetas esimene lend IB-õppekava järgi õppivaid õpilasi.

MHG jagas ise arendusalaseid kogemusi Tartu linna koolijuhtidele, Kuressaare Gümnaasiumi õpetajatele, Tallinna Ühisgümnaasiumi õpetajatele, Tallinna Reaalkooli juhtkonnale, Väärtustöö kogemuskoolitusi viisime läbi Valga Põhikoolis, Veeriku Koolis, Eesti Olümpiaakadeemias.

Hea koostöö toimub Raatuse Gümnaasiumi ja Veeriku Kooliga. 2010/2011. õppeaastal vahetasid 3 Raatuse Gümnaasiumi ja 3 MHG õpetajat ning 12 õpilast kolmeks päevaks omavahel töökohad (Õ-Õ projekt, mis leidis ka meedias kajastust. Nt Kanal2, 02.11.2010: <http://kanal2.ee/vaatasaateid/Reporter?videoid=1424> (23:20 - 26:38); Õpetajate Leht, 26.11.2010 nr 43: http://www.opleht.ee/?archive_mode=article&articleid=4480; Tartu Postimees, 3.11.2010: <http://www.tartupostimees.ee/?id=336043>). Õpilasvahetus toimus ka MHG ja Tallinna Inglise Kolledži õpilastega. 2011/2012. õppeaastal toimub õpilasvahetus Veeriku Kooliga. Hea õpetaja kuu raames käis MHG-s 3 Põltsamaa Ühisgümnaasiumi õpetajat MHG õpetajate töövarjuks. Tartu Ülikooli praktikakoolina jagame kõiki häid kogemusi ka õpetajakoolituses õppivatele tudengitele. Õpetajate koolituses on MHG julgelt kaasa rääkinud Tartu Ülikooli erinevatel nõupidamistel ja projektimeeskondades.

Väärtusarendustööd on koolis kogu selle 105. aastase ajaloo vältel tehtud, kuid teadlik planeerimine on toimunud eelkõige viimasel kolmel aastal. Kogu õpetajaskonnaga on väärtuste sõnastamisele, arendamisele ja koolitustele palju aega ja tähelepanu pööratud, kaasatud on nii õpilased kui lapsevanemad. Täna ei räägi me koolis enam väärtustest eraldi, pigem kasutatakse otsuste tegemisel automaatselt arutluskäiku: „Kas see toetab vastutust? Kas see toetab meie-tunnet?“ jne. Välja on kujunenud sisehindamise meetodika, analüüsida võimalikult laiapõhjaliselt ja huvigruppe kaasates oma tööd ning hinnangute põhjal teha edasised otsused ning kavandada oma tee.

Me kogeme teel olemist ja püüdleme parema tuleviku poole. Palju on tehtud, aga palju on vaja veel teha. Meie soov on järjest enam süvitsi minna oma õpetamis- ja õppimisprotsessidega, tunda end õpetajana väarikana ja võimaldada õpilastel olla eneseväarikas just sellisena nagu ta on hetkel oma arenguprotsessis. Sellel teel on olemas ka oht- vastutuse võtmine võib osutuda liiga suureks ja kurnavaks.

Paljud MHG õpilased püüavad olla liiga täiuslikud. Nende kodudes oodatakse ülimat panustamist õppetöösse ja hobidesse. Ka koolis tunnevad nad kohustust olla parimad. MHG õpilane P. Peets viis läbi uuringu „Uni ja unehäired Miina Härma Gümnaasiumis“ (<http://akadeemiake.ee/2011/09/uni-ja-unehaired-miina-harma-gumnaasiumi-opilaste-hulgas-3/>), ta kirjutab töö kokkuvõttes:

Unehäirete esinemine õpilaste seas on küllalt suur – 31% põhikooli- ning 48% gümnaasiumiõpilastest on kurtnud unehäireid. Täpsemalt õpilaste unehäireid antud töös ei uuritud.

Kooli psühholoog on alustanud nii klassijuhatajate, aineõpetajate ja ka lapsevanemate teavitamist sellest probleemist. Paaril viimasel aastal on kooli juhtkond lapsevanemate koosolekutel ja I ning X klassi astuvate õpilaste vanemate infopäeval juhtinud probleemile tähelepanu. Igapäevaselt on õpilasi toetamas koolipsühholoog. Selline vastutusega kaasnev valdkond vajab pikemaajalist teavitustööd, sest eeldab mõtteviisi muutust.

Sama probleem ohustab ka õpetajaid. Ilmselt mitte vaid MHG-s, vaid kogu Eestimaal. Nädal tagasi toimunud MHG õpetajate õppepäeval, kus keskenduti stressi ja läbipõlemise teemadele, tõi üks ääretult särav ja tubli õpetaja väga lühidalt välja murekoha Eesti koolis.

Õpetaja D: „Õelge, kas teie teate mõnda teist ametikohta, kus iga töötund tuleb nii detailselt kirja panna, nagu seda teevad õpetajad? Enne õppeaasta algust koostab õpetaja iga tunni kohta põhjaliku tööplaani. Igas tunnis kirjutab ta üksikasjalikult e-koolis, mida ta tunnis täpselt teeb, kes tunnist puuduvad, mis kodus õppida jääb. E- koolis on näha isegi iga kustutusjälg, kui õpetaja tahab parandust teha. Aga aeg-ajalt läheb ikka mõni sõna valesti. Lisaks lõputud kirjalikud aruanded oma õpilaste edukuse ja probleemide jms kohta. Kogu aeg tuleb tõestada, et töötad. Tahaks lihtsalt mõnuga tundi anda. Tahaks lihtsalt oma ainetunde ette valmistada ja seda kõike õpilastega jagada. Aga praegu on tunne, et Eesti riik ei usalda oma õpetajat.“

Kuidas toetada oma häid õpetajaid, et nad läbi ei põleks? Et vastutus oma töötegemist tõestada ei hävitaks õpetaja loomingulist sära õppetunnis, koos õpilastega arenemisel ja õppimisel? Kuidas õpetada õpetajaid ja lapsevanemaid julgustama lapsi arenema neile omases tempos? See on valdkond, kus koolil tuleb otsida lahendusi ja kompromisse.

Meie MHG-s tunneme, et **Härma Vaim** on meiega. Tema vaim paneb MHG õpilase vaimustuma laulmisest, eelkõige koorilaulust. Ta näitab ennast siis, kui õpilased vahetunni ajal koridoris laulu üles võtavad. Ta on tundides, kui keelt õpitakse ühiselt koos lauldes, ja kõik laulavadki iseenesestmõistetavalt, nii poisid kui tüdrukud.

Miina Härma vaim on koos meiega, kui viie kooriga laulupeole sõidame ja kõik ühise suure perena noormeestele punaseid põlvikupaelu punume. Ta on meiega traditsioonilistel adventikontsertidel Tartu Ülikooli aulas, kus laulavad praegused ja endised õpilased; jõululaulude laulmise päeval, kus abiturientid algklassidega ühiselt jõululaule laulavad. Ta on meiega „Vanemuise“ kontserdimajas kevadkontsertidel. Tema vaim on kohal Pauluse kirikus jõulujumalateenistusel. Ta on meie segakooriga kaasas Saksamaal Bielefeldi kirikutes laulmas ja Eestis Jaani kirikus musitseerimas. Ta naudib kooli sünnipäeval „Miina otsib superstaari“ üritust, kus esitatakse imelisi klaveripalu, rockmuusikat, vene romansse, räppi ja muusikas luule lugemist. Tema on alati seal, kus lauldakse ja MHG on laulev kool. Nii nagu meie kooli vilistlane ütles, teavad kõik meie õpilased peast lipu sõnu ja Eesti Vabariigi hümnit. Neid lauldakse uhkelt.

Miina Härma vaim kooli 105. juubelikontserdil

Töö pani õpetajate, õpilaste ja lapsevanemate kogemustest kokku

Tiia Lepik

MHG arendusjuht

27.10.2011

HEA ÕPETAJA MUDEL:

Koostatud õpetajate koostööpäeval 05.01.2010.

Süsteematiseeritud T. Niibergi (Õpetaja imago, õpetaja mudel); H. Niemi (Õpetaja professionalismis iseloomustavad karakteristikud) tööde, MHG väärtuste ja IB- filosoofia põhjal.

Mudel on kasutusel

- õpetajate värbamisvestlustel;
  - õpetajate eneseanalüüsis;
  - õpetajatega läbiviidavatel arenguestlustel;
  - kooli sisevaatluses;
  - õpilaste tagasisides oma aineõpetajate töö hindamisel.
1. Ainetundmise-, organisatoorsed ja analüütilised oskused (VASTUTUS: õpetaja oma töö uurijana (1.1; 1.2) ; õpetaja otsuste tegijana (1.3); õpetaja oma töö reflekteerijana (1.8); õpetaja oma töö konstrueerijana, õpetaja aktiivse õppijana (1.4; 1.5; 1.8); MEIE-TUNNE: õpetaja koolikollektiivi kollegiaalse loojana (1.6; 1.7; 1.9); HARITUS: õpetaja muutuste agendina (1.5); õpetaja kriitilise töötegijana (1.3; 1.8), õpetaja avaliku elu intellektuaalina) :
    - 1.1. ainealaselts kompetentne;
    - 1.2. laia silmaringiga;
    - 1.3. õpetamisoskustelt:
      - a) oskab luua töömeeleolu;
      - b) kasutab käsitletavas aines sobivat metoodikat;
      - c) toetab õpilase arengut;
      - d) toetab aktiivset mõtetegevust;
      - e) on õiglane;
      - f) oskab konflikte maandada;
      - g) on ennastkehtestav;
    - 1.4. õpitahtega ja ennast täiendav;
    - 1.5. innovaatiline;
    - 1.6. kohusetundlik;
    - 1.7. pühendunud oma tööle;
    - 1.8. analüüsib ennast ja oma tööd;
    - 1.9. suhtub lugupidavalt oma kolleegidesse ja kooli juhtkonda.
  2. Isiksuslikud-, suhtlemis- ja sotsiaalsed oskused (õpetaja eetilise kutsetöötajana):
    - 2.1. ennast austav;
    - 2.2. armastab oma tööd;
    - 2.3. sõbralik;
    - 2.4. isikupärane;
    - 2.5. hea suhtleja;
    - 2.6. on avatud konstruktiivsele kriitikale;
    - 2.7. hea huumorimeelega.

TAGASISIDE ÕPETAJA TÖÖLE

(Õpilane hindab õpetajat tunnivaatluse lõpus 5-pallisel skaalal; kokkuvõttes teeb arendusjuht ja arutab õpetajaga tulemusi arenguestlusel. Õpetaja saab igal arenguestlusel tagasiside koos varasemate individuaalsete tulemustega ja kooli ning õppetooli keskmise tulemusega, et põhjalikumalt oma tööd analüüsida)

I-VI klassid	2011	2010	2010	2010
			ÕT	MHG
			keskmine	keskmine
Tema tunnid on huvitavad				
Tema tundides on kord				
Õpetaja hindab õiglaselt				
Õpetaja oskab pingelises olukorras käituda				
Õpetaja kasutab tundides kaasaegseid õpetamisvõtteid				
Õpetaja peab oma lubadusi				
Õpetajale meeldib tema töö				
Õpetaja on sõbralik				
Õpetaja on hea suhtleja				
keskmine				

VII-IX klassid	2011	2010	2010	2010
			ÕT	MHG
			keskmine	keskmine
Õpetaja on laia silmaringiga				
Õpetaja oskab tunnis luua töömeeleolu				
Tema tunnid on huvitavad				
Tema tundides on kord				
Õpetaja toetab minu ainealast arengut				
Õpetaja on õiglane				
Õpetaja oskab pingelises olukorras käituda				
Õpetaja kasutab tundides kaasaegseid õpetamisvõtteid				
Õpetaja peab oma lubadusi				
Õpetajale meeldib tema töö				
Õpetaja on sõbralik				
Õpetaja on hea suhtleja				
Mina annan endast parima selle aine õppimisel				
keskmine				

X-XII klassid

	2011	2010	2010	2010
			ÕT	MHG
			keskmine	keskmine
Õpetaja on ainealaselt kompetentne				
Õpetaja on laia silmaringiga				
Õpetaja oskab tunnis luua töömeeleolu				
Tema tunnid on huvitavad				
Õpetaja toetab minu ainealast arengut				
Õpetaja toetab õpilaste aktiivset mõttetegevust				
Õpetaja on õiglane				
Õpetaja käitub pingelistes olukordades rahulikult				
Õpetaja kasutab tundides kaasaegseid õpetamisvõtteid				
Õpetaja peab oma lubadusi				
Talle meeldib oma töö				
Õpetaja on sõbralik				
Õpetaja on hea suhtleja				
Minu panus selle ainetunni õnnestumisse on ...				
keskmine				

Õpetaja nimi	
Tund, klass	
Kuupäev	

TUNNIVAATLUS

1. Tunni ülesehitus (sissejuhatus, tegevus, kokkuvõte-refleksioon, kodune töö). Teema käsitlemisel kasutatav metoodika (nt visuaalsete, auditivsete ja kognitiivsete õppimisviisidega arvestamine, kaasaegne lähenemisviis jne)

Tegevus	Meeldis	Võiks mõelda..

2. Töömeeleolu loomine, õpilaste motiveerimine, kaasamine; aktiivne õppimisprotsess

Tegevus	Meeldis	Võiks mõelda..

MHG õppuri profiil**I kooliaste:**

- Sotsialiseerumine ja isiksuslikud omadused – ennast ja teisi austav õpilane, salliv, hooliv, viisakas, koostöövõimeline, esmaste tööharjumustega.
- Teadmised ja oskused – õpihimuline, loov, järgib üldtunnustatud käitumise norme, laia silmaringiga, oskab inglise keelt A1 tasemel, IKT algoskustega.

II kooliaste:

- Sotsialiseerumine ja isiksuslikud omadused – aktiivse ellusuhtumisega, ennast ja teisi austav, salliv, hooliv, viisakas, koostöövõimeline, süstemaatiliste tööharjumustega, tervislike eluviisidega.
- Teadmised ja oskused – õpihimuline, loov, järgib üldtunnustatud käitumise norme, laia silmaringiga, oskab inglise keelt A2 ja vene keelt A1 tasemel, IKT põhioskustega.

III kooliaste:

- Sotsialiseerumine ja isiksuslikud omadused – empaatiavõimega, aktiivse ellusuhtumisega, ennast ja teisi austav, salliv, hooliv, viisakas, koostöövõimeline, algatusvõimeline, süstemaatiliste iseseisvate tööharjumustega, akadeemiliselt aus, mitmekülgsede huvidega, tervislike eluviisidega, väljakujunenud huvidega, suudab teha tulevikuplaanidest lähtuvaid valikuid.
- Teadmised ja oskused – õpihimuline, loov, järgib üldtunnustatud käitumise norme, laia silmaringiga, oskab inglise keelt B1, vene keelt A2 ja kolmandat võõrkeelt A1 tasemel, kultuuriteadlik, uurimustöö kirjutamise põhioskustega, oskab teadlikult ja turvaliselt kasutada IKT võimalusi.

Gümnaasiumiaste (eesti ja rahvusvahelisest õppekavast lähtudes):

MHG gümnaasiumiastme õppuri profiil (MHG väärtused)	IB DP õppuri profiil (IB filosoofia)
HARITUS	
Õpihimuline. Süstemaatiliste iseseisvate tööharjumustega. Teadusliku töö tegemise põhioskustega. Infotöötlusoskustega.	Uudishimulik. Oskab iseseisvalt õppida ja uurimustööd läbi viia. Järelemõtlev, analüüsiv.
Mitmekülgsede huvidega. Laia silmaringiga. Ühiskonnateadlik. On omandanud süstemaatilised teadmised ja oskused gümnaasiumi õppeharude piires.	Teadlik. Omab põhjalikke teadmisi erinevates valdkondades.
Suudab teha tulevikuplaanidest lähtuvaid teadlikke valikuid.	Mõtlev. Oskab langetada põhjendatud otsuseid.
Algatusvõimeline. Kodanikujulge.	Riskeerija. Käitub julgelt ja ettenägelikult, kaitseb oma seisukohti.
Tegeleb järjepidevalt meelepärase kehalise tegevusega. Loov.	Tasakaalus- intellektuaalne, füüsiline ja emotsionaalne tasakaal.
MEIE-TUNNE	
Koostöövõimeline. Viisakas. Oskab end väljendada kolmes võõrkeeles.	Suhtleja. Oskab koostööd teha ja erinevates keeltes end väljendada.
VASTUTUS	
Akadeemiliselt aus. Järgib üldtunnustatud käitumise norme.	Põhimõttekindel. Õiglane, vastutab oma tegude eest.
Ennast ja teisi austav. Salliv. Iseseisev. Kodanikualgatuslik. Kultuuriteadlik.	Avatud meelega. On eelarvamustevaba, hindab oma kultuuripärandit.

ÕPILASE ARENGUVESTLUS VIII-IX klass *Lapsevanema ja õpilase tööleht*

Arenguveestluse toimumise kuupäev: .....

Õpilane: .....

Lapsevanem: .....

Klassijuhataja: .....

PALUN ARUTAGE KODUS KOOS LAPSEGA LÄBI, TEHKE MÄRKMEID JA VÕTKE ARENGUVESTLUSELE KAASA VÕI SAATKE KLASSIJUHATAJA MEILIAADRESSILE!

Mida eelmisel arenguveestlusel klassijuhataja ja oma lapsega kokku leppisite? Kuidas vahepeal läinud on?

.....

Kuidas käesoleval õppeaastal lapse hoiakud, oskused ja harjumused on arenenud?

Kodus kujundatavad väärtushoiakud:	Kuidas hindate hetkel oma lapse vastavaid väärtusi
Positiivne enesehinnang	
Sallivus ja hoolivus	
Viisakus	
Ausus	
Süsteemilised tööharjumused	
Kohusetunne	
Vastutustunne	
Tervislikud eluviisid	
Isamaalikus	
Koolis kujundatavad väärtushoiakud:	Kuidas hindate hetkel oma lapse vastavaid väärtusi
Enesekindlus	
Teadmisjanu	
Õpioskused	
Analüüsioskused	
Algatusvõime	
Infootsimise oskused	
Koostööoskused	
Loovus	
Vastutustunne	
Oskus valikuid teha	

Õpilane täidab allpool oleva tabeli 5-pallisel hindekskaalal ja on valmis seda kommenteerima:

Oskus, omadus	Hinne iseendale	Kommentaar
Olen enesekindel, austan ennast		
Olen sõbralik ja heatahtlik		
Olen taktitundeline		
Olen akadeemiliselt aus		
Olen tähelepanelik, oskan kuulata		
Oskan arukalt õppida		
Olen kohusetundlik		
Oskan ja tahan teistega koostööd teha		
Olen aktiivse ellusuhtumisega		
Oskan oma aega planeerida		

Oskan valikuid teha		
Oskan rahaga ümber käia		
Pea lugu puhtusest		
Jälgin üldtunnustatud käitumisnorme		
Oskan IKT vahendeid turvaliselt kasutada		
Mul on mitmekülgsed, väljakujunenud huvid		Loetle need:
Tean, kus ja mida peale põhikooli lõppu edasi soovin õppida		

Kokkuvõte:

Lapsevanema poolt õpilase arengut toetavad tegevused

.....

Õpilase soov ennast arendada/muuta:

.....

Klassijuhataja poolt õpilase arengut toetavad tegevused:

.....

PILTE MIINA HÄRMA PÄRANDI VÄÄRTUSTAMISEST

Foto 1. 2011.aasta noorte laulupeol viie kooriga

Foto 2. Jõulujumalateenistus Jaani kirikus 2010

Foto 3. Segakoor Bielefeldis 2010

Foto 4. Bielefeldi koor koos MHG segakooriga Tartus Jaani kirikus musitseerimas 2011

Foto 5. Miina otsib superstaari esinejad 2009

Foto 6. Miina otsib superstaari esineja 2010

Foto 7. Adventikontsert 2010 TÜ aulas, koos vilistlastega

Foto 8. Jõuluootepäev 2009

Foto 9. Kevadkontsert, muusikal „Lumivalguke ja 7 põialpoissi“ 2010

Foto 10. Õpetajad laulavad euroopa päeval 2010